

за общество и училище. Независимо от това обаче, резултатът от отговорите на ИЛ-първопроходци (табл.9 и графиката към нея) е твърде близък по стойности до тези за обществото и училището. Предварителните негативни очаквания на първопроходеца по отношение на учителите преди тръгване на училище през погледа на *ИЛ от близкото обкръжение* са отразени в табл.59. И в тази насока има статистически потвърдена разлика в разпределенията между първопроходците и близкото им обкръжение.

Слагането на равенство между обществените нагласи изобщо, нагласите към училището и нагласите към учителя е тревожен факт, който сам по себе си говори за ниска степен на социализация на ромските деца от патриархалните семейства. От друга страна обаче, това е времето, когато ромчето прекрачва границата на близкия за него свят – семейство, дом, махала, близко обкръжение. В този свят той се чувства по-сигурен, по-защитен и за първи път от раждането си насам пристъпва към неромския свят - за него чужд и носещ заплахи. Колцина са учителите, които са се замисляли върху този проблем на своите малки ученици-ромчета и какво са направили те, за да създадат така необходимия първоначален комфорт за по-лесното приспособяване в чуждата среда. Правилният подход към такива деца при започване на училище би спестил безкрайно много взаимни разочарования и със сигурност поне би ограничил значително сегашната практика на предизвестно изоставане или отпадане от училище. Трябва обаче да се посочи, че резултатите от таблиците определено показват по-добри позиции за първопроходеца по отношение на предварително формираните нагласи, в сравнение с ИЛ от неговото близко обкръжение.

Наличието на предварителни нагласи и стереотипи при тръгването на училище е голям проблем за ромските деца. Това наличие предполага и механизми за преодоляването им, както и очаквания за подкрепа.

Семейството е между най-високите ценности за ромите и е съвсем нормално значителният дял от *ИЛ-първопроходци* (табл. 10) и от *ИЛ от близкото обкръжение* (табл.60) да са разчитали първо на най-близките си хора при наличие на проблем с негативни нагласи обърнат към тях. Мъжете определено са по-категорични в предпочитанието си от показващите по-високи стойности на колебание жени. Причината за това отново се корени в по-привилегированото им място в семейството, за което вече стана дума.

Като цяло обаче анкетните резултати показват, че въвличането на семейството при разрешаване на проблеми при наличие на негативни нагласи, не винаги е стоял пред първопроходците, макар че 3 от 5 ИЛ са си позволявали тази екстра. Това навежда на мисълта, че проблемите от такова естество рядко са били сериозни и непреодолими със собствени сили или само с намесата на учителя. От табл.60 за *ИЛ от близкото обкръжение* преобладава мнението, че в повечето случаи ***семейството*** е помагало категорично (около 0,55 от изборите) или *Донякъде* (около 0,30) за преодоляване на негативните нагласи у ромското дете при тръгването му на училище. Не може да се пренебрегнат избраните позицията *Не*, които са около една десета от ИЛ.

При жените-първопроходци най-големите дялове са в позициите *Донякъде* и *Да*, което отличава разпределенията от тези на близкото обкръжение. Отговорите на мъжете-първопроходци са сходни с тези на близкото обкръжение. Навярно отново срещаме проблема за неравнопоставеността на половете в ромската общност.